

'Ekstremisti me jednako napadaju i zdesna i slijeva'

PIŠE **Nina Ožegović**
14. LIPNJA 2018.

PETAR GLEBOV (PIXSELL)

Ministrica kulture otkriva da su hrvatski kulturnjaci već 2008. iz EU fondova povlačili duplo koliko RH uplaćuje

Ministrica **Nina Obuljen Koržinek**, doktorica znanosti i međunarodna ekspertica za kulturne politike, koja je diplomirala violinu na Muzičkoj akademiji te komparativnu književnost i francuski na Filozofskom fakultetu.

Na početku vašeg mandata dogodila se kriza izdavačke i knjižarske mreže uzrokovana slomom Algoritma. Kako biste ocijenili sadašnji trenutak u izdavaštvu?

Mislim da smo dobrom i koordiniranom akcijom Ministarstva i Zajednice nakladnika i knjižara uspjeli postići da se ta kriza ne prelije na cjelokupno hrvatsko izdavaštvo. Drago mi je da godinu dana kasnije možemo reći da se situacija stabilizirala, ali moramo reformirati cijeli sustav. Bez obzira na to što načelno svi zazivaju promjene, kad promjene najavite, svi ih se plaše i žele zadržati status quo. Zato smo u suradnji sa Zajednicom nakladnika i knjižara te s drugim dionicima pripremili cijeli niz mjera, od otkupa knjiga do potpora književnom stvaralaštvu. Već smo lani oživjeli program poduzetništva u kulturi s dodatnih četiri milijuna kuna, a sad smo u suradnji s Ministarstvom gospodarstva raspisali Program poticanja poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama s ukupnim budžetom od osam milijuna kuna, čime želimo poticati ne samo nakladnike, nego i knjižare, koji unapređuju ili otvaraju nove knjižare.

Izdavači su lani najviše kritizirali postojeći model otkupa knjiga po kojem je Ministarstvo otkupljivalo malo naslova u velikim nakladama. Hoćete li to ispraviti?

JURICA GALOIC (PIXSELL)

U suradnji sa Zajednicom nakladnika i knjižara radimo na novome modelu potpora i otkupa knjiga, koji više neće ići po pojedinom naslovu, nego ćemo objediniti potpore nakladničkim portfeljima što će značajno ubrzati procedure i učiniti rad Vijeća kvalitetnijim. Donijeli smo odluku da naslovi koje proglasimo vrijednima trebaju doći u sve knjižnice. Prošle godine dogodio se nesporazum, mada se analizom utvrdilo da financijski učinci za nakladnike zapravo nisu bili nepovoljni. Dapače, s obzirom na to da smo sredstva za otkup povećali više od 60 posto, oni su dobili više novca, ali su bili nezadovoljni time što svaka knjiga nije dobila ponešto. Moramo razmišljati o tome kako najkvalitetnije popunjavati fond narodnih knjižnica. Pokušat ćemo maksimalno skratiti razdoblje u kojem nakladnici mogu ponuditi svoje knjige na otkup kako se ne bi događalo da ih prvo nude knjižnicama, a onda one knjige koje ne prodaju ponude ministarstvu za otkup. Postavljamo takav model koji će zadovoljiti potrebu da otkupimo najvrednije knjige i da se one nađu u što većem broju u knjižnicama.

Na koji će način Nacionalna strategija poticanja čitanja, usvojena krajem prošle godine, promovirati čitanje?

Dio mjera iz Akcijskog plana financirat ćemo sredstvima Ministarstva kulture i Ministarstva znanosti i obrazovanja, a najveći poticaj planiramo dati kroz poseban natječaj u okviru Europskog socijalnog fonda, za koji ćemo osigurati oko 20 milijuna kuna. Ta su sredstva namijenjena za programe poticanja čitanja, ali i za pomoć distribuciji - knjižarama u manjim mjestima i razvoju bibliobusne službe. Strategija također obuhvaća potporu čitateljskim klubovima i otkup knjiga za knjižnice te mjere u sustavu obrazovanja, kojima bismo željeli privući nove čitatelje i potaknuti naše građane da čitaju. Nedavno predstavljeno istraživanje je pokazalo da je situacija s čitanjem u Hrvatskoj zapravo nepromijenjena - prevelik postotak ljudi - oko 50% uopće ne čita i knjiga ih ne zanima. Nasreću, ne opada broj učlanjenja u narodne knjižnice i broj posudbi, a lagano raste i kupovina knjiga. Čitatelje gubimo u trenutku kad završe obvezno školovanje pa se trebamo zapitati jesmo li tijekom školovanja dovoljno zainteresirali mlade za čitanje i je li knjiga svima dostupna.

U javnosti se najviše prašine diglo oko prestanka financiranja Gordogana, ali dotaciju ministarstva nisu dobili ni Quorum, Treća, Riječ slijepih i mnogi drugi časopisi. Jeste li razmišljali o nekom drukčijem modelu financiranja časopisa?

Svjesni smo da imamo jako mnogo časopisa, u nekim područjima čak puno više nego zemlje veće od nas. S druge strane, mnogo časopisa koji su izlazili u dva, tri ili četiri sveska godišnje danas izlazi kao dvobroj, trobroj ili četverbroj jednom godišnje. Stoga trebamo razmotriti mogućnost smanjenja broja časopisa, a onima, koje ćemo nastaviti financirati, treba dati značajniju potporu. Časopisi gube publiku i mnogi od njih više nemaju nikakav sustav pretplate niti model distribucije. Znači, financiramo časopise koji se razmjenjuju, dijele ili prodaju na nekom sajmu, a nema ih ni u knjižarama ni u knjižnicama. S obzirom na to da planiramo pokrenuti sustav potpora knjižarama, jedan od kriterija bit će da knjižare moraju imati časopise u distribuciji. U sadašnjoj situaciji 90 posto sredstava koje izdvajamo za časopisnu produkciju odlazi izravno tiskarama, autori i urednici nisu honorirani. Istodobno, ne mogu zamisliti ozbiljnu kulturu koja ne čuva svoje časopise. Napravili smo detaljnu analizu i pozvali određeni broj izdavača časopisa na konzultacije u ministarstvo s molbom da nam daju pisane prijedloge, no, nažalost, do sada smo primili samo nekoliko komentara. Svi su nezadovoljni, to se vidjelo na sastanku, ali kad otvorite raspravu o tome da se u časopisnoj produkciji stvari moraju strukturno mijenjati, onda se javlja otpor i etiketiranje da se odluke donose po ideološkoj ili političkoj matrici.

Zahvaljujući svojoj novoosnovanoj Agenciji za knjigu Slovenija je postigla da 2022. godine bude zemlja partner na Frankfurtском sajmu knjiga što je veliki uspjeh. Razmišlja li se i u Hrvatskoj o osnivanju slične agencije, koja je zapravo pandan našem HAVC-u?

Osnivanje takve agencije bilo bi dobro i spremni smo otvoriti raspravu o mogućem modelu. Međutim, ključni preduvjet je da svi dionici unutar izdavačke i knjižarske branše shvate da moraju surađivati jedni s drugima, a ne raditi jedni protiv drugih. U filmskoj zajednici su 2005. godine postojali energija i konsenzus oko potrebe da se dogode promjene, a tadašnje Ministarstvo kulture je na to reagiralo i pripremilo Zakon o audiovizualnim djelatnostima te mislim da smo izgradili uspješan sustav. Još čekamo postizanje takvog konsenzusa i unutar knjižne branše.

Jeste li zadovoljni kako izdavači, ali i cijeli kulturni sektor povlači novac iz EU fondova?

Hrvatski umjetnici i kulturni djelatnici već su u prvoj godini našeg sudjelovanja, 2008. godine, povukli iz europskih programa Kultura i Media duplo više sredstava nego što je Hrvatska uplatila u taj proračun. I taj se trend nastavio. Možda se u prvim godinama nisu dobro povlačila sredstva namijenjena za književne prijevode, ali situacija se popravila. Danas naši umjetnici i kreativci potpuno ravnopravno sudjeluju u programu Kreativna Europa, jednako kao i njihove kolege iz bilo koje druge članice Europske unije. Poticaj je došao i od ministarstva, jer smo još 2008. godine odlučili automatski sufinancirati one koji dobiju sredstva na europskim natječajima. Na raspolaganju su nam i sredstva iz Operativnog programa konkurentnost i kohezija te Operativnog program učinkoviti ljudski potencijali - Europski socijalni fond. U ovom trenutku financira se šezdesetak projekata obnove kulturne baštine, a raspisana su i tri velika natječaja za kulturu iz Europskog socijalnog fonda.

Kakve su šanse da se poveća onaj postotak od 0,91 posto izdvajanja za kulturu iz državnog budžeta?

Mi smo se u dvije godine mandata popeli s 0,6 na 0,91, a kako nisam osoba koja se razmeće obećanjima za razliku od nekih mojih prethodnika koji su se zaklinjali u 1 posto pa su pali ispod 0,5, mogu samo ponoviti ono što sam rekla u prvim intervjuima kako se nadam da ćemo do kraja mandata doći do 1 posto. Linearno smo povećali sredstva u svim dijelovima stvaralaštva, uveli smo nove natječaje, kao što je pilot program sudjelovanja u kulturi i razvoju publike, a uskoro ćemo raspisati javni poziv za financiranje vizualnih umjetnika gdje ćemo im omogućiti da dobiju potpore za produkciju, ali i rad u ateljeima.

Što se događa sa zakonima, npr. Zakonom o knjižnicama?

Sad su pred drugim čitanjem novi Zakon o muzejima, Zakon o arhivima i Zakon o audiovizualnim djelatnostima, a do ljeta će u javnoj raspravi biti i Zakon o knjižnicama. Početkom kolovoza kreće u provedbu veliki projekt digitalizacije kulturne baštine, težak 80 milijuna kuna, čime ćemo postaviti temelj angažiranijoj digitalizaciji. Nakon toga u javnu raspravu idu Zakon o umjetnicima i Zakon o kazalištima, a očekuje nas i revizija poreznih propisa u odnosu na umjetnost i kulturu. Naručili smo od Instituta za javne financije studiju o poreznom tretmanu kulture i umjetnosti koju smo nedavno prezentirali u Ministarstvu kulture te koja pokazuje dobre i loše strane našeg sustava, usporedno s drugim europskim državama. Predložit ćemo Ministarstvu financija, određene korekcije u poreznom sustavu koje će stvoriti poticajniji okvir za ulaganje u kulturu i umjetnost.

Imate li u planu i gradnju velikih infrastrukturnih projekata, poput knjižnica i nove scene za zagrebački HNK?

HRVOJE JELAVIC (PIXSELL)

U tijeku je niz infrastrukturnih projekata koje ministarstvo financira i koji će biti završeni tijekom našeg mandata. Vjerujem da ćemo uskoro imati i realni hodogram vezan uz drugu scenu zagrebačkog HNK-a. Svjesni smo da se ta kazališna kuća ne može razvijati bez druge scene, no svaki projekt traži svoje vrijeme. Oprezna sam, trudim se biti odgovorna i ne davati obećanja dok nisam sigurna da će se realizirati.

Hoće li se u Zakonu o HRT-u mijenjati odredba da ravnatelja HRT-a imenuje Sabor?

Nažalost, 2012. godine, bez ikakve javne rasprave, tadašnja Kukuriku vlada je odlučila da glavnog ravnatelja bira Sabor, a mi smo taj model naslijedili. Međutim, naslijedili smo i bezvlađe te dugove na HRT-u. Počeli smo s pripremnim radnjama za izmjene Zakona o elektroničkim medijima u svjetlu skorog usvajanja revizije Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama. Nakon toga počet ćemo raditi na Zakonu o medijima, a trebat će i određene korekcije u Zakonu o HRT-u i Zakonu o HINI. Prije eventualnih izmjena i dopuna provest ćemo široku javnu raspravu. Vlada je poslala jasne poruke ravnateljstvu da očekuje restrukturiranje i uštede, a HRT je već izašao s podatkom o sto milijuna kuna dobiti u odnosu na prošlu godinu, čime su počeli servisirati nagomilane gubitke.

Koliko ste zadovoljni s učinjenim promjenama?

Moj profesor violine uvijek me je učio da ako se jedan dan probudiš i zaključiš da si zadovoljna, onda objesi violinu na zid. Dakle, uvijek mislim da treba više. Drago mi je što smo vratili red u sustav. Do prije dvije godine korisnici sredstava Ministarstva kulture dobivali su ugovore u svibnju ili lipnju, a mi smo sve uspjeli realizirati do kraja godine tako da su svi još prije Nove godine znali s koliko sredstava raspolažu. To smatram velikim uspjehom ministarstva i svih mojih suradnika. Trudimo se čitav taj reformski paket zakona donositi kroz široku raspravu i konzultaciju sa sektorima, jer samo takav pristup ima budućnost. Ambicija i planova imamo jako puno.

Postoji li neki animozitet na relaciji Rijeke kao europske prijestolnice kulture s obzirom na to da kazališni program osmišljava Oliver Frljić?

Umjetnički ravnatelj projekta je Slaven Tolj. Vlada je dala punu podršku tom projektu i na relaciji EPK Rijeka i Ministarstva kulture te ljudi koji vode EPK imamo redovite susrete, pratimo njihove projekte te sufinanciramo velike infrastrukturne projekte. Grad Rijeka je kao i svaka druga europska prijestolnica samostalan u oblikovanju programa i nadam se da pripreme idu svojim redom.

Na koji će način Ministarstvo kulture pozicionirati hrvatsku kulturu u Europi 2020. godine, kad će Hrvatska predsjedati EU?

Vjerujem da ćemo predstaviti Hrvatsku kao suvremenu europsku državu u kojoj se u umjetnosti i kulturi događaju relevantne i zanimljive stvari.

Imate li dojam da još postoje razni pokušaji s ultrakonzervativne političke scene da se kulturom ideološki manipulira i stvaraju dva tabora - ljevica i desnica u kulturi?

ANTO MAGZAN/PIXSELL

Sigurno da postoje. Svi oni koji su na nekim radikalnim polovima, bilo lijevim, bilo desnim, žele nametnuti samo svoju viziju kao jedinu ispravnu i jedinu istinitu. Međutim, takvi su uvijek manjina, u nekom razdoblju mogu biti glasniji ili manje glasni, ali ono što je naš cilj jest stvoriti i očuvati prostor slobode u kojem se svatko može slobodno izraziti i imati pravo stvarati sukladno svojem umjetničkom habitusu. A oni koji su na ekstremnom

polu uvijek će etiketirati i poticati sukobe jer nisu u stanju ponuditi nikakav drugi sadržaj. Ja sam jednako napadana i od jednih i od drugih, uglavnom nam imputiraju da donosimo odluke zbog nekih ideoloških pritisaka. Mi svoje odluke donosimo na temelju prosudbe stručnih tijela koja vrijednosno ocjenjuju je li pojedini program dobar ili loš, i ne bavimo se ideologijom. Smatram da je to uloga Ministarstva kulture u jednoj suvremenoj europskoj demokratskoj državi u 21. stoljeću.

Kako izbjeći ideologiziranje u politički i ideološki iznimno polariziranoj zemlji?

Trudim se komunicirati sa svima i biti otvorena. Puno putujem po Hrvatskoj, odlazim na različite kulturne manifestacije i u Zagrebu i u drugim sredinama. Žao mi je da se u javnost ne može probiti, osim s dva, tri retka neke usputne vijesti, informacija o toj silnoj pozitivnoj energiji koja se stvara oko kulture i umjetnosti u Hrvatskoj.

Što vi čitate?

Ukus mi je, kao i mnogim knjigoljupcima, eklektičan i mijenja se s vremenom. Zadnjih mjeseci više sam čitala hrvatske autore, pokušavajući sustići zaostatke. Naime, ovaj posao ostavlja malo slobodnog vremena za čitanje, pa manje čitam. Postat ću objekt Strategije za poticanje čitanja.